

Skogsbeten

Skogsbetets speciella karaktär är ett resultat av en gammaldags skogsskötsel som bygger på det behov som fanns på gården. Det innebär att skogen har skötts med plock- och luckhugning som gynnat både foderproduktion och sådant som en gård i äldre tid har behövt i form av virke i olika dimensioner, stängselmaterial, ved, bär, frukt med mera. Trädbeståndet har uppkommit spontant och de åtgärder som därefter har gjorts har eftersträvat en olikåldrig och luckig struktur med mer eller mindre tydliga gläntor.

Det ska helst finnas gamla träd. Men under förutsättning att det finns en bra struktur, kan det i vissa fall räcka med stubbar som visar på att marken har varit skog med flera trädgenerationer. Ett gammalt träd ska med råge ha passerat avverkningsmogen ålder. Avverkningsmogen ålder kan variera beroende på var skogsbetet finns. Skogsbete är oftast barrskog, men kan också vara blandskog och lövskog. Några kännetecken på skogsbete är så kallade kjolgranar med grenar långt ner, enbuskar, senvuxna träd, samt myrstackar.

Det ska finnas ett något betespräglat träd- och buskskikt och utöver det ska det finnas tydliga spår av hävd, vilket kan visa sig i fältskiktets flora och marksvampar.

Produktionsskog som bygger på moderna skogsbruksmetoder med plantering, röjning, gallring eller avverkning får inte ingå i skogsbetet.

Fältskiktet i skogsbeten har en annorlunda karaktär jämfört med vanliga betesmarker och fodervärdet är i regel inte lika högt. Det ska finnas gräs, örter och ris som är dugligt som foder i skogsbetet, men det behöver inte finnas i samma omfattning som i betesmarker. Variationen kan vara stor inom skogsbetet med en blandning av öppna partier med bättre fodervärde och tätare områden med sämre fodervärde. Förutom gräs och örter är betespåverkat ris, ex ljung och blåbärsris, godkänt som foder i skogsbetet.

Exempel på skogsbeten med bra struktur, fodervärde och betestryck.

Bild 1. Tall tillsammans med ek ger relativt ljusöppna skogsbeten med mycket blåbärsris och ljung. Enbuskar talar om att ljusläppet är stort.

Bild 2. Lövinslag i skogsbeten ökar chansen för ljusläpp.

Bild 3. Tydliga högar av ris får gärna lämnas liksom död ved, både stående och liggande. Även mindre förtätningar som finns i bakgrunden är OK.

Bild 4. Områden utan fodervärden får ingå i alla betesmarker. I skogsbeten får de uppgå till 0,1 ha.

Skötsel av skogsbete

Igenväxningen i skogsbeten beror oftast på att man enbart luckhuggit. Detta gör att resterande mark oftast är igenväxt av träd. Igenväxningen kan även bestå av yngre gran. Det ger ett mycket dåligt fodervärde eftersom solljuset inte når ner till marken. I många fall finns bara mossa kvar. Det är grönt och fint men det finns ingen mat för djuren. Dessutom påverkas föryngringen av träd. Tall är till exempel känslig och föryngras inte när trädskiktet är för tätt.

Exempel på skogsbeten som inte är godkända enligt reglerna i miljöersättningen.

Bild 5. Denna betade skog är alltför tät för att vara med i miljöersättningen.

Bild 6. Sikthorisonten är väldigt liten i denna mark då trädsiktet är igenväxt. Det vill säga, man ser inte långt.

Bild 7. Detta skogsbete är för tätt då det i stort sett bara växer mossa på marken och trädförnygring saknas.

- Igenväxning av träd åtgärdas genom plockhuggning. I första hand huggs de träd vars åldersstruktur dominerar i marken. Oftast rör det sig om träd i intervallet 20 - 60 år. Dock måste man spara några av dem så att träd i alla åldrar finns kvar i marken. Det måste finnas förnygringsträd. Krontäckningen i ett skogsbete bör ligga på 75 - 85 %.

- Det bör finnas ca 10 % luckor spridda i skiftet

- Betestrycket i många av de besökta skogsbetena är för lågt. Detta syns på att riset, ljung och blåbärsris, är obetat. I vanlig betesmark kan ett riktvärde vara 1 ko /ha på försommaren och en halvering på sensommaren då betestillväxten avtagit. Skogsbeten är mer lågavkastande så varje ko behöver dubbelt så stor areal i skogsbetena.
- Man bör avsätta ca 20 evighetsträd/ha. Dessa träd huggs aldrig ner.
- Finns det lövträd i skogsbetet ska dessa sparas, tillsammans med blommande och bärbärande träd och buskar. Runt dessa kan man gärna öppna upp ljusbrunnar eller gläntor.
- Död ved ska sparas, både stående och liggande. Rör det sig om ris ska detta samlas ihop i tydliga högar.

Vill du läsa mer?

<http://kulturarvsdata.se/raa/samla/html/348>. Denna broschyr har getts ut av Riksantikvariatsämbetet och handlar om bondeskogen.

<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr331.html>. Jordbruksverkets broschyr om skogsbete.

Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen Kalmar län